

KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 25.10.2011
KOM(2011) 682 wersja ostateczna

KOMUNIKAT KOMISJI

Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej

Budowanie ekosystemu sprzyjającego przedsiębiorstwom społecznym w centrum społecznej gospodarki i społecznych innowacji

{SEK(2011) 1278 wersja ostateczna}

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	1
1. DLACZEGO KOMISJA PODEJMUJE TĘ INICJATYWĘ?	2
2. PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNE: PODMIOTY, KTÓRE MOGŁYBY LEPIEJ SKORZYSTAĆ Z JEDNOLITEGO RYNKU	5
3. PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ WSPARCIA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ W EUROPIE	6
3.1. Poprawa dostępu do finansowania	7
3.1.1. Ułatwienie dostępu do finansowania prywatnego	7
3.1.2. Uruchomienie funduszy europejskich	8
3.2. Lepsze eksponowanie przedsiębiorczości społecznej	9
3.2.1. Tworzenie narzędzi do lepszego poznania sektora i lepszego eksponowania przedsiębiorczości społecznej	9
3.2.2. Wzmocnienie potencjału zarządczego, profesjonalizacja i tworzenie sieci przedsiębiorstw społecznych	9
3.3. Poprawa otoczenia prawnego	10
3.3.1. Utworzenie dostosowanych europejskich form prawnych, które mogłyby być stosowane w ramach europejskiej przedsiębiorczości społecznej	10
3.3.2. Zamówienia publiczne	11
3.3.3. Pomoc państwa	11
4. WYKRACZAJĄC POZA PLAN DZIAŁANIA: INNE KONCEPCJE DO OMÓWIENIA	12
5. WNIOSEK	13

1.

DLACZEGO KOMISJA PODEJMUJE TĘ INICJATYWĘ?

Jednolity rynek wymaga dalszego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu ukierunkowanego na zatrudnienie dla każdego. Konieczne jest więc spełnienie rosnących oczekiwań Europejczyków, aby ich praca, konsumpcja, oszczędności i inwestycje miały bardziej „etyczny” i „społeczny” wydźwięk i sens.

W celu sprzyjania „silnie konkurencyjnej społecznej gospodarce rynkowej” Komisja umieściła gospodarkę społeczną i innowacje społeczne w samym centrum swoich zainteresowań, pod względem zarówno spójności terytorialnej, jak i poszukiwań oryginalnych rozwiązań problemów społecznych, w szczególności walki z ubóstwem i wykluczeniem, w ramach swojej strategii „Europa 2020”¹, projektu przewodniego „Unia innowacji”², europejskiej platformy współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym³ i „Aktu o jednolitym rynku (Single Market Act)”⁴.

Konsultacje społeczne w sprawie Aktu o jednolitym rynku⁵ wskazały na duże zainteresowanie zdolnością przedsiębiorstw społecznych i ogólnie gospodarki społecznej do innowacyjnego reagowania na bieżące wyzwania ekonomiczne, społeczne i w niektórych przypadkach środowiskowe poprzez tworzenie trwałych miejsc pracy, które w bardzo niewielkim stopniu podlegają delokalizacji, sprzyjanie włączeniu społecznemu, udoskonalanie lokalnych usług społecznych, przyczynianie się do spójności terytorialnej itp.

Celem przedsiębiorstw społecznych, które stanowią podmioty gospodarki społecznej, jest przede wszystkim oddziaływanie społeczne a nie generowanie zysków dla właścicieli lub udziałowców. Prowadzą one działalność na rynku dostarczając towary i świadcząc usługi w sposób przedsiębiorczy i innowacyjny i wykorzystują zyski głównie na realizację celów społecznych. Przedsiębiorstwami tego rodzaju zarządza się w sposób odpowiedzialny i przejrzysty, w szczególności poprzez zapewnienie uczestnictwa pracowników, konsumentów i podmiotów, których dotyczy ich działalność gospodarczą⁶.

Pod pojęciem „przedsiębiorstwa społecznego” Komisja rozumie więc przedsiębiorstwa⁷:

- dla których leżący we wspólnym interesie cel socjalny lub społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej, która często charakteryzuje się wysokim poziomem innowacyjności społecznej,
- których zyski są w większości reinwestowane w realizację tego celu społecznego,

¹ Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, COM(2010) 2020.

² Komunikat – Unia innowacji, COM(2010) 546 wersja ostateczna z dnia 6 października 2010 r.

³ Komunikat – Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym: europejskie ramy na rzecz spójności społecznej i terytorialnej COM(2010) 758 wersja ostateczna z dnia 16 grudnia 2010 r.

⁴ Akt o jednolitym rynku – Dwanaście dźwigni na rzecz pobudzenia wzrostu gospodarczego i wzmocnienia zaufania, COM(2011) 206 wersja ostateczna z dnia 13 kwietnia 2011 r.

⁵ http://ec.europa.eu/internal_market/smact/consultations/2011/debate/index_en.htm.

⁶ Do celów niniejszego komunikatu angielskie terminy *Social Business* i *Social enterprise* odpowiadają pojęciu „przedsiębiorstwa społecznego”.

⁷ W rozumieniu zasad Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

- i których sposób organizacji lub system własności odzwierciedla ich misję, opierając się na demokratycznych lub partycypacyjnych zasadach lub mając na celu sprawiedliwość społeczną⁸.

Mogą to być:

- przedsiębiorstwa, które świadczą usługi społeczne lub dostarczają towary i usługi przeznaczone dla słabszych grup społecznych (dostęp do mieszkań, dostęp ochrony zdrowia, pomoc dla osób starszych lub niepełnosprawnych, włączenie słabszych grup społecznych, opieka nad dziećmi, dostęp do zatrudnienia i szkolenia, zarządzanie sytuacją osób zależnych itp.); lub
- przedsiębiorstwa, w których przyjmuje się sposoby produkcji towarów i usług ukierunkowane na cel o charakterze społecznym (włączenie społeczne lub zawodowe poprzez dostęp do pracy dla osób w niekorzystnej sytuacji, w szczególności ze względu na ich niskie kwalifikacje lub problemy społeczne lub zawodowe prowadzące do wykluczenia i marginalizacji), a których działalność może dotyczyć towarów i usług innych niż społeczne.

W gospodarce społecznej zatrudnienie znajduje ponad 11 mln pracowników w UE, co stanowi 6% całkowitego zatrudnienia⁹. Należą do niej podmioty o szczególnym statusie prawnym (spółdzielnie, fundacje, stowarzyszenia, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych), przy czym wiele z nich jest przedsiębiorstwami społecznymi w rozumieniu określonych niżej kryteriów, a także przedsiębiorstwami społecznymi w formie prywatnych spółek lub tradycyjnych spółek akcyjnych. Szczególne statusy prawne występujące w gospodarce społecznej są szczególnie dostosowane do przedsiębiorstw społecznych, gdyż ich sposób zarządzania sprzyja partycypacji i otwartości.

W badaniu z 2009 r.¹⁰ oszacowano część ludności aktywnej zawodowo zaangażowanej w przedsiębiorczość społeczną¹¹ na 4,1% w Belgii, 7,5% w Finlandii, 3,1% we Francji, 3,3% we Włoszech, 5,4% w Słowenii i 5,7% w Zjednoczonym Królestwie. Oznacza to, że w przybliżeniu co czwarte przedsiębiorstwo tworzone w Europie jest przedsiębiorstwem społecznym. Proporcja ta wzrasta do co trzeciego przedsiębiorstwa w przypadku Belgii, Finlandii i Francji¹². Przedsiębiorstwa te są często bardziej wydajne i konkurencyjne, niż się powszechnie uważa. Wynika to z bardzo silnego osobistego zaangażowania ich pracowników i lepszych warunków pracy, jakie oferują¹³.

⁸ Na przykład poprzez ograniczone różnice w wynagrodzeniach.

⁹ CIRIEC „L'économie sociale dans l'Union européenne”, s. 48.

¹⁰ Terjesen, Lepoutre, Justo, i Bosma, N. 2011. Global entrepreneurship Monitor, Executive report 2009. http://www.gemconsortium.org/about.aspx?page=pub_gem_special_topic_reports

¹¹ Zdefiniowanej tutaj jako „działalność, której cel ma charakter społeczny, środowiskowy lub leżący w interesie ogólnym. Działalność ta obejmować może świadczenie usług lub szkolenie osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społecznej lub osób niepełnosprawnych, przeznaczanie zysków na cele o charakterze społecznym, organizację grup pomocy wzajemnej do działania w interesie ogólnym” itp. *ibid.*, s. 44.

¹² Terjesen, Lepoutre, Justo, i Bosma, N. 2011. Global entrepreneurship Monitor, Executive report 2009. http://www.gemconsortium.org/about.aspx?page=pub_gem_special_topic_reports

¹³ Na przykład we Francji zwolnienia chorobowe są wyraźnie rzadsze niż w przedsiębiorstwach ogółem: 5,5% w stosunku do 22%, *Absence au travail pour des raisons de santé dans l'économie sociale*, Chorum, kwiecień 2011, <http://www.cides.chorum.fr>.

Reagując innowacyjnością społeczną na niezaspokojone jeszcze potrzeby, przedsiębiorstwa społeczne uczestniczą w inteligentnym rozwoju; poprzez uwzględnienie własnego oddziaływania na środowisko i długoterminową wizję przyczyniają się do trwałego wzrostu gospodarczego; poprzez stawianie na człowieka i spójność społeczną stanowią centrum rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Innymi słowy, ich racją bytu jest organizowanie przemian społecznych i gospodarczych, które przyczyniają się do osiągnięcia celów strategii „Europa 2020”. Niniejszy komunikat stanowi element działań podejmowanych w ramach zachęcania do innowacji społecznych i ich wykorzystywania zainicjowanych w 2009 r. przez przewodniczącego Barroso¹⁴.

Ze względu na różne właściwości przedsiębiorstw społecznych zwykle w przedsiębiorstwach tych przejawia się bardzo wysoki poziom odpowiedzialności społecznej i środowiskowej. Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej uzupełnia komunikat Komisji w sprawie odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw, przyjęty w tym samym dniu¹⁵ i który ma im umożliwić lepsze wykorzystanie ich społecznej wartości dodanej.

Kilka przykładów europejskich przedsiębiorstw społecznych:

We Włoszech centrum medyczne zapewnia specjalistyczną pomoc na wysokim poziomie, w tym pośrednictwo kulturowe, w szczególności w strefach, w których usługi publiczne są słabo rozwinięte, ze szczególnym uwzględnieniem osób znajdujących się w niestabilnej sytuacji społeczno-ekonomicznej (na przykład imigrantów).

W Rumunii przedsiębiorstwo zatrudniające 5 pracowników i 5 wolontariuszy prowadzi działalność od 1996 r. jako dostawca usług kulturalnych w języku rumuńskim dla osób niewidomych, dostosowując nośniki (w szczególności czytane książki, adaptowane filmy) do odbiorców, których liczbę szacuje się na 90 000 osób.

We Francji pewne przedsiębiorstwo wdrożyło w 2004 r. innowacyjny pomysł na usługi mycia samochodów bez wody, za pomocą produktów ulegających biodegradacji, zatrudniając niewykwalifikowanych lub zmarginalizowanych pracowników w celu ich ponownej integracji na rynku pracy.

Na Węgrzech pewna fundacja stworzyła restaurację, która zatrudnia osoby niepełnosprawne (40 pracowników), oferuje im szkolenie i świadczy na ich rzecz usługi opieki nad dziećmi w celu zapewnienia przejścia do stabilnego zatrudnienia.

W Holandii pewne przedsiębiorstwo uczy czytać z wykorzystaniem innowacyjnych narzędzi cyfrowych i metody opartej na zabawie. Metoda jest dostosowana szczególnie do dzieci nadaktywnych lub autystycznych, ale również do analfabetów i imigrantów.

W Polsce pewna spółdzielnia utworzona przez dwa stowarzyszenia zatrudnia długotrwałych bezrobotnych i osoby niepełnosprawne, oferując na rynku różnorodne usługi: usługi gastronomiczne i cateringowe, drobne prace budowlane i

¹⁴ *Empowering people, driving change: Social innovation in the European Union*, Bureau des Conseillers Politiques (BEPA), Komisja Europejska, lipiec 2010, s. 11 i 109.

¹⁵ COM(2011) 681 wersja ostateczna.

rzemieślnicze oraz szkolenia w zakresie włączenia zawodowego dla osób w trudnej sytuacji.

W swoim podejściu do tego zróżnicowanego sektora Komisja nie usiłuje przedstawić normatywnej definicji, która obowiązywałaby wszystkich i prowadziłyby do stworzenia obwarowań regulacyjnych. Proponuje opis opierający się na zasadach wspólnych dla większości państw członkowskich, przy czym wykazuje poszanowanie dla różnorodności wybieranych przez nie opcji politycznych, gospodarczych i społecznych oraz zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw społecznych.

Dlatego też Komisja przyjmie dokładniejszą definicję, tylko jeżeli środki regulacyjne lub inicjatywy będą wymagały ściślejszego określenia zakresu stosowania, przy ścisłej współpracy z przedstawicielami sektora.

Komisja ma zamiar wspierać rozwój przedsiębiorstw społecznych i wyciągać wnioski z ich doświadczeń w celu wspierania całej gospodarki. W niniejszym komunikacie Komisja dąży do osiągnięcia dwóch celów:

- przedstawienia krótkoterminowego planu działania w celu wsparcia rozwoju przedsiębiorstw społecznych, kluczowych podmiotów gospodarki społecznej i innowacji społecznej;
- poddania pod dyskusję kierunków analizy w perspektywie średnio-/długoterminowej.

2. PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNE: PODMIOTY, KTÓRE MOGLYBY LEPIEJ SKORZYSTAĆ Z JEDNOLITEGO RYNKU

Potencjał rozwoju i rozpowszechnienia modelu przedsiębiorstw społecznych na rynku wewnętrznym pozostaje niewykorzystany. Przedsiębiorstwa te napotykają bowiem przeszkody, które wskazano w wielu sprawozdaniach¹⁶, ostatnio w sprawozdaniu BEPA¹⁷ sporządzonym w połowie 2010 r.

Mają one najczęściej do czynienia z tymi samymi wyzwaniami co wszystkie inne MŚP i w związku z tym mogą korzystać z inicjatyw *Small Business Act* dla Europy¹⁸. Napotykają one jednak również trudności właściwe tylko dla nich.

Przedsiębiorstwa społeczne muszą mieć możliwość korzystania z atutów rynku wewnętrznego w takim samym stopniu jak inne przedsiębiorstwa. Dotyczy to oczywiście największych struktur, których celem może być rozwój w wymiarze całego kontynentu lub choćby na poziomie transgranicznym. Zasady jednolitego rynku w zakresie regulacji bankowych, dostępu do funduszy strukturalnych lub stosowania przepisów w dziedzinie zamówień publicznych dotyczą jednak bezpośrednio również małych przedsiębiorstw społecznych, z założenia prowadzących działalność jedynie na poziomie lokalnym.

¹⁶ *Study on Practices and Policies in the Social Enterprise Sector in Europe*, Austrian Institute for SME Research and TSE Entre, Turku School of Economics, Finland Vienna, June 2007, sprawozdanie sporządzone na zlecenie Komisji Europejskiej.

¹⁷ *Empowering people, driving change: Social innovation in the European Union*, Bureau des Conseillers Politiques (BEPA), Komisja Europejska, lipiec 2010.

¹⁸ Przegląd programu „Small Business Act” dla Europy, COM(2011) 78 wersja ostateczna.

Przedsiębiorstwa społeczne mają przede wszystkim trudności związane z pozyskaniem **finansowania**, w odniesieniu do których ich potrzeby różnią się w zależności od etapu rozwoju (wsparcie dla pomysłu, opracowanie projektu pilotażowego lub prototypu, rozwój na wielką skalę). Ograniczenia dotyczące podziału zysków lub zatrudnienia pracowników ze słabszych grup społecznych często dają potencjalnym wierzycielom lub inwestorom poczucie, że stanowią one przedsięwzięcia bardziej ryzykowne i mniej rentowne niż inne. Przedsiębiorstwa społeczne w jeszcze większym stopniu niż inne podmioty odczuwają niedoskonałości rynków finansowych (rozdrobnienie, brak ogólnoeuropejskich platform udzielania pożyczek itp.). W związku z tym inwestorom brakuje jasnego przedstawienia faktycznego oddziaływania społecznego niektórych etycznych funduszy inwestycyjnych. Dostęp do środków publicznych jest często nadal utrudniony z powodu zbyt sztywnych i biurokratycznych mechanizmów. Przedsiębiorstwa społeczne mogą mieć na przykład utrudniony dostęp do funduszy strukturalnych, jeżeli instytucje zarządzające finansują jedynie projekty obejmujące krótkie okresy. Różnorodność programów zarówno na poziomie krajowym, jak i europejskim utrudnia małym strukturom dostęp do nich.

Zjawisko to wzmaga się z powodu **niewielkiego uznania** dla przedsiębiorczości społecznej. Brak wzajemnych powiązań pomiędzy podmiotami z różnych regionów i różnych państw utrudnia rozpowszechnianie dobrych praktyk, tworzenie partnerstw i odkrywanie nowych możliwości zbytu. W europejskich systemach kształcenia przedsiębiorczość społeczna jest nadal niedoceniana, podczas gdy włączenie jej do kształcenia i doskonalenia zawodowego jest wstępnym warunkiem wzmocnienia jej wiarygodności. Coraz więcej młodych absolwentów podejmuje decyzję o zaangażowaniu się w przedsiębiorczość społeczną, jednak biorąc pod uwagę niski poziom wiedzy na ten temat, ich doświadczenie w tym zakresie nie jest dostatecznie doceniane w przedsiębiorstwach tradycyjnych. Zjawisko jest wzmocnione przez różnorodność definicji istniejących w Europie, co wyjaśnia niespójność dostępnych danych. Pojęcie to nie zawsze jest zdefiniowane, a jeżeli jest, definicja nie obejmuje tych samych elementów rzeczywistości w poszczególnych państwach. Dane, często nieaktualne, cząstkowe i nieujednoliczone, utrudniają dostosowanie i koordynację działań w ramach polityki publicznej.

W związku z tym nie dziwi fakt, że **otoczenie regulacyjne** na poziomie europejskim i krajowym nie zawsze uwzględnia w wystarczającym stopniu specyfikę przedsiębiorstw społecznych, w szczególności w zakresie zasad dotyczących zamówień publicznych lub istniejących statusów. Fakt ten utrudnia mobilizację inwestorów, dostęp do dotacji i zamówień publicznych, a także zmusza ich niekiedy do stosowania złożonych rozwiązań prawnych. W związku z tym zdarza się, że przedsiębiorstwa społeczne niemające formy stowarzyszenia nie mogą korzystać z udogodnień oferowanych stowarzyszeniom przez jednostki publiczne.

3. PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ WSPARCIA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ W EUROPIE

Aby sprostać tym wyzwaniom, Unia Europejska i organizacje międzynarodowe opracowują już przekrojowe strategie w ramach gospodarki społecznej oraz ukierunkowane programy, które umożliwią wsparcie przedsiębiorstw społecznych i innowacji społecznej. Dokument roboczy służb Komisji, opublikowany w tym samym czasie co niniejszy komunikat, prezentuje w sposób syntetyczny ogół istniejących

środków oraz niektóre zewnętrzne doświadczenia, które mogłyby zainspirować Unię Europejską.

Ponadto, aby umożliwić przedsiębiorstwom społecznym pełne wykorzystanie ich potencjału, Komisja proponuje plan działań, który wpisuje się w ogólne wsparcie innowacji społecznych i ułatwi wdrożenie dostosowanego ekosystemu w bliskiej współpracy z podmiotami przedmiotowego sektora i państwami członkowskimi.

W związku z tym Komisja proponuje jedenaście kluczowych działań, które rozpocznie przed końcem 2012 r.

3.1. Poprawa dostępu do finansowania

3.1.1. Ułatwienie dostępu do finansowania prywatnego

Komisja uznaje, że system finansowania przedsiębiorstw społecznych jest mniej rozwinięty w porównaniu z systemem, z którego korzystają pozostałe przedsiębiorstwa.

Inwestorzy coraz częściej chcą łączyć wyniki społeczne i środowiskowe z uzasadnionym oczekiwaniem zwrotu finansowego z inwestycji, wspierając realizację długoterminowych celów leżących w interesie ogólnym.

Poza inwestycjami odpowiedzialnymi społecznie, które są przedmiotem propozycji zawartych w komunikacie w sprawie odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw¹⁹, europejski instrument wspierający finansowanie przedsiębiorstw społecznych byłby bodźcem dla podmiotów prywatnych i publicznych do większego inwestowania w te przedsiębiorstwa poprzez udział w kapitale lub pożyczki.

Pożądane byłyby dostosowane ramy regulacyjne pozwalające na tworzenie takich instrumentów inwestycyjnych na poziomie europejskim.

Ponadto Komisja przyjmuje z zadowoleniem fakt, że Europejski Fundusz Inwestycyjny²⁰ bada możliwość wprowadzenia na początku 2012 r. usługi „kapitał własny” (ESIEF²¹) przeznaczonej na inwestycje w fundusze, które mają na celu oddziaływanie społeczne. Ten pilotażowy projekt mógłby posłużyć przygotowaniu nowego europejskiego instrumentu finansowego, w którego sprawie Komisja przedstawiła wniosek w dniu 6 października 2011 r. (działanie kluczowe nr 3).

Dostęp do kredytów jest dla wielu przedsiębiorstw społecznych warunkiem ich utworzenia i rozwoju. Jednakże, jako przedsięwzięcia słabo znane lub uznawane za bardziej ryzykowne, mają one jeszcze większe trudności niż MŚP w pozyskaniu niezbędnych funduszy.

Komisja stwierdza również, że dwa filary regulacyjne komunikatu z 2007 r. w sprawie promocji mikrokredytów²² (poprawa otoczenia prawnego i instytucjonalnego oraz

¹⁹ COM(2011) 681 wersja ostateczna.

²⁰ Grupa Europejskiego Banku Inwestycyjnego.

²¹ Europejski fundusz społeczny na rzecz inwestycji i przedsiębiorczości (ESIEF), który miałby zainwestować w 10-15 instrumentów za pośrednictwem państw członkowskich.

²² Europejska inicjatywa na rzecz rozwoju mikrokredytów dla wsparcia wzrostu gospodarczego i zatrudnienia COM(2007)708.

stworzenie klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości) nie zostały dostatecznie rozwinięte na poziomie krajowym.

Działanie kluczowe nr 1.

- Jak zapowiedziano w Akcie o jednolitym rynku – zaproponowanie przed końcem 2011 r. europejskich ram regulacyjnych dotyczących etycznych funduszy inwestycyjnych w celu ułatwienia przedsiębiorstwom społecznym dostępu do rynków finansowych, z uwzględnieniem przeprowadzonych konsultacji społecznych i oceny skutków. Celem działania będzie pobudzenie tworzenia funduszy celowych, które pozwolą tym przedsiębiorstwom na działalność na całym jednolitym rynku.

Działanie kluczowe nr 2.

- Oprócz dalszego ułatwiania dostępu do mikrokredytów za pomocą **europejskiego instrumentu mikrofinansowego Progress** oraz rozwijania tego instrumentu poprzez zwiększanie potencjału instytucjonalnego w ramach Programu Unii Europejskiej na rzecz zmiany społecznej i innowacji społecznej na lata 2014-2020²³ – **poprawa działań w zakresie analizy, promocji i wspierania rozwoju otoczenia prawnego i instytucjonalnego dotyczącego mikrokredytów.**

3.1.2. Uruchomienie funduszy europejskich

Doświadczenie związane z funkcjonowaniem funduszy strukturalnych zasługuje na podsumowanie, ocenę i dyskusję z krajowymi instytucjami zarządzającymi w celu zachęcenia państw członkowskich do tworzenia szerszego i skuteczniejszego wsparcia dla przedsiębiorstw społecznych w ramach najbliższego okresu programowania. Dodatkowo Komisja opracuje specjalne działanie w zakresie finansowania przedsiębiorstw społecznych.

Działanie kluczowe nr 3.

- W ramach programu Unii Europejskiej na rzecz zmiany społecznej i innowacji społecznej Komisja zgłosiła wniosek w sprawie **wprowadzenia europejskiego instrumentu finansowego na kwotę 90 mln EUR, mającego na celu ułatwienie dostępu przedsiębiorstw społecznym** do finansowania przeznaczonego na rozpoczynanie działalności, rozwój i ekspansję, dzięki inwestycjom w etyczne fundusze inwestycyjne zapewniające dostęp do instrumentów kapitałowych i dłużnych.

Działanie kluczowe nr 4.

- Komisja **zaproponowała wprowadzenie wyraźnego priorytetu inwestycyjnego „przedsiębiorstwa społeczne” do rozporządzeń dotyczących EFRR i EFS** począwszy od 2014 r.²⁴ w celu zapewnienia jasnej podstawy prawnej i umożliwienia państwom członkowskim i regionom włączenia ukierunkowanych działań do ich programów realizowanych w ramach EFS i EFRR na lata 2014-2020.

²³ COM (2011) 609 wersja ostateczna z 6.10.2011.

²⁴ http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm

3.2. Lepsze eksponowanie przedsiębiorczości społecznej

3.2.1. Tworzenie narzędzi do lepszego poznania sektora i lepszego eksponowania przedsiębiorczości społecznej

Jedną z podstawowych potrzeb wyrażanych przez wszystkie podmioty jest potrzeba łatwego i szybkiego dostępu do istniejących informacji na temat przedsiębiorstw społecznych, umożliwiającą wymianę doświadczeń w celu rozpowszechniania najlepszych praktyk. Dotyczy to w szczególności konieczności dysponowania środkami umożliwiającymi ocenę i wykorzystanie oddziaływania i wyników społecznych tej działalności (na przykład poprzez wzorowanie się na doświadczeniach niektórych państw członkowskich, które stworzyły rachunki satelitarne umożliwiające gromadzenie danych statystycznych na temat przedsiębiorstw społecznych, w szczególności spółdzielni i towarzystw ubezpieczeń wzajemnych). Aby odpowiedzieć na te wyzwania, można posłużyć się znakowaniem lub certyfikacją. Należy również promować przedsiębiorczość społeczną wśród młodych pokoleń.

Działanie kluczowe nr 5.

- **Określenie dobrych praktyk i odtwarzalnych modeli**, poprzez stworzenie wraz z zainteresowanymi stronami pełnej mapy przedsiębiorstw społecznych w Europie, określając ich cechy charakterystyczne, modele ekonomiczne, znaczenie gospodarcze, potencjał w zakresie rozwoju transgranicznego, treść i kryteria statusu prawnego i systemów podatkowych oraz istniejące mechanizmy znakowania.

Działanie kluczowe nr 6.

- **Utworzenie publicznej bazy danych oznakowań i certyfikatów mających zastosowanie do przedsiębiorstw społecznych w Europie w celu ich lepszego eksponowania i porównywania.**

Działanie kluczowe nr 7.

- **Promowanie wzajemnego uczenia się oraz zwiększania kompetencji pracowników organów administracji krajowej i regionalnej** w zakresie wprowadzania kompleksowych strategii wspierania, promocji i finansowania przedsiębiorstw społecznych, w szczególności w ramach funduszy strukturalnych, dzięki analizie, wymianie dobrych praktyk, uwrażliwianiu oraz działaniom polegającym na tworzeniu sieci i na rozpowszechnianiu informacji.

3.2.2. Wzmocnienie potencjału zarządczego, profesjonalizacja i tworzenie sieci przedsiębiorstw społecznych

Przedsiębiorstwa społeczne, nowe lub istniejące już od dawna, potrzebują zdobyć kompetencje niezbędne do dobrego zarządzania przedsiębiorstwem i zapewnienia jego rozwoju. W tym celu Komisja zamierza zachęcać do wzajemnego inspirowania się z innymi innowacyjnymi przedsiębiorstwami, środowiskiem badań naukowych i środowiskiem akademickim. Może to się odbywać w szczególności w ramach inkubatorów przedsiębiorczości (inkubatory dla nowych przedsiębiorstw społecznych). Nieliczne istniejące doświadczenia w tych dziedzinach zasługują na wsparcie i rozpowszechnienie. Przedsiębiorcy społeczni powinni także móc korzystać z doradztwa i wsparcia ze strony innych kierowników przedsiębiorstw lub pracowników banków.

Działanie kluczowe nr 8.

- **Utworzenie elektronicznej platformy informacji i wymiany danych, jednolitej i wielojęzycznej**, powiązanej ewentualnie z platformą innowacji społecznej w Europie²⁵ i Europejską Siecią Przedsiębiorczości dla przedsiębiorców społecznych, inkubatorów i klastrów, inwestorów społecznych i współpracujących z nimi osób.
- **Lepsze zapoznanie się z programami unijnymi, które mogą zapewnić wsparcie przedsiębiorcom społecznym**, jak ERASMUS, ERASMUS dla młodych przedsiębiorców, TEMPO, „Młodzież w działaniu” 2007-2013 (w szczególności działalność „Inicjatywy młodych”) i HORYZONT 2020, **oraz zapewnienie lepszego dostępu do tych programów.**

3.3. Poprawa otoczenia prawnego

3.3.1. Utworzenie europejskich form prawnych dostosowanych do potrzeb, europejskiej przedsiębiorczości społecznej

W wyniku badania na temat stosowania statusu spółdzielni europejskiej²⁶ podkreślono złożoność tego tekstu i zalecono kilka rozwiązań w celu uproszczenia i zwiększenia atrakcyjności tego systemu oraz umożliwienia spełnienia potrzeb przedsiębiorców społecznych. Fundacje często uważają, że trudno jest im funkcjonować w ramach rynku wewnętrznego, ponieważ różnorodność przepisów prowadzi do niekiedy złożonych wymogów i procedur (w szczególności podatkowych). Ponadto sektor towarzystw ubezpieczeń wzajemnych regularnie wzywa do umożliwienia opierania się na statusie europejskim, jednak niektórzy uważają przeciwnie, że nie ma takiej potrzeby.

Działanie kluczowe nr 9.

- W zależności od wyników konsultacji ze zainteresowanymi stronami – **przedstawienie wniosku dotyczącego uproszczenia rozporządzenia w sprawie statutu spółdzielni europejskiej** w celu wzmocnienia jego niezależności w odniesieniu do przepisów krajowych i ułatwienia w ten sposób wykorzystywania go przy tworzeniu spółdzielni.
- **Przedstawienie propozycji rozporządzenia ustanawiającego status fundacji europejskiej**, w celu poprawy wykonywania transgranicznej działalności fundacji. Statut istniałby równoległe z krajowymi formami prawnymi, korzystanie z niego byłoby dobrowolne.
- **Przeprowadzenie badań na temat sytuacji towarzystw ubezpieczeń wzajemnych we wszystkich państwach członkowskich** w celu przeanalizowania w szczególności ich działalności transgranicznej.

²⁵ <http://www.socialinnovationeurope.eu/>

²⁶ Study on the implementation of the Regulation 1435/2003 on the Statute for European Cooperative Society (SCE), 5 października 2010, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sce_final_study_part_i.pdf.

3.3.2. Zamówienia publiczne

Mimo różnych możliwości oferowanych w przepisach w tej dziedzinie przedsiębiorstwa społeczne uważają często, że nadal napotykają nieproporcjonalne trudności w dostępie do zamówień publicznych. Sytuacja ta miałaby wynikać zarówno z przepisów europejskich w tej dziedzinie, jak i uregulowań krajowych znacznie różniących się w poszczególnych państwach członkowskich, w których praktyka nadmierne rygorystycznego wdrażania (ang. *goldplating*) nie zawsze pozwalała na pełne wykorzystanie dyrektyw w sprawie zamówień publicznych. Z drugiej strony niektóre jednostki publicznie nie zawsze wykorzystują potencjał innowacyjny istniejący w zakresie usług społecznych. Większość odpowiedzi uzyskanych przez Komisję w związku z zieloną księgą w sprawie przyszłości zamówień publicznych wskazuje, że możliwość zastosowania kryteriów społecznych lub środowiskowych w zamówieniach publicznych powinna wyraźniej wynikać z dyrektyw.

Działanie kluczowe nr 10.

- **W ramach reformy zamówień publicznych – mocniejsze wykorzystanie elementu jakości w udzielaniu zamówień, zwłaszcza w przypadku usług społecznych i zdrowotnych oraz przeanalizowanie, w jaki sposób możnaby uwzględnić warunki pracy osób uczestniczących w procesach produkcji towarów i usług będących przedmiotem zamówienia,** przy jednoczesnym pełnym przestrzeganiu zasad Traktatu dotyczących niedyskryminacji, równego traktowania i przejrzystości.

3.3.3. Pomoc państwa

W dniu 23 marca 2011 r. Komisja przyjęła komunikat w sprawie reformy zasad UE dotyczących pomocy państwa w odniesieniu do usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym²⁷, co może zainteresować przedsiębiorstwa społeczne świadczące usługi w ogólnym interesie gospodarczym. Komisja stwierdza, że zamierza przyjąć bardziej zróżnicowane zasady w zależności od wpływu pomocy w formie rekompensaty za usługi publiczne na rynku wewnątrzspółnotowym. Uznaje również, że niektóre rodzaje usług społecznych wykazują cechy szczególne wynikające z ich struktury finansowej i ich celów.

Działanie kluczowe nr 11.

- **Uproszczenie stosowania zasad pomocy państwa do usług społecznych i usług lokalnych.** Takie uproszczenie mogłoby być również korzystne dla przedsiębiorstw społecznych, ponieważ te ostatnie świadczą usługi społeczne lub usługi niewpływające na wymianę handlową pomiędzy państwami członkowskimi. We wniosku w sprawie reformy przepisów dotyczących usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym, opublikowanym we wrześniu 2011 r., Komisja starała się doprowadzić do realizacji celu, polegającego na uproszczeniu usług społecznych i lokalnych, w szczególności przedstawiając wnioski w sprawie rozporządzenia *de minimis* w zakresie lokalnych usług świadczonych w ogólnym interesie społecznym i w sprawie nowej decyzji, wyłączającej pod pewnymi warunkami usługi społeczne z obowiązku uprzedniego zgłaszania Komisji. Nowe przepisy mają zostać przyjęte przez Komisję przed końcem 2011 r.

²⁷ COM(2011)146 wersja ostateczna.

4. WYKRACZAJĄC POZA PLAN DZIAŁANIA: INNE KONCEPCJE DO OMÓWIENIA

Poza działaniami priorytetowymi określonymi powyżej Komisja poddaje pod dyskusję propozycje, których szczegółowe aspekty i warunki zasługują na bardziej szczegółową analizę, w szczególności:

- utworzenie sieci i umożliwienie powielania doświadczeń banków, często publicznych lub z udziałem skarbu państwa, specjalizujących się całkowicie lub częściowo w finansowaniu przedsiębiorczości społecznej²⁸ i w związku z tym wprowadzenie do obiegu gospodarczego środków zamrożonych (na przykład niezamkniętych rachunków bankowych osób zmarłych);
- rozszerzenie dostępu przedsiębiorstw społecznych do kapitału wysokiego ryzyka w ramach wniosku Komisji w sprawie europejskich ram funduszy kapitału podwyższonego ryzyka;
- promowanie rozwoju przedsiębiorczości społecznej wśród osób starszych w ramach Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych, w 2012 r. (przekwalifikowanie lub rozwój wolontariatu wśród emerytów);
- wspieranie badań nad charakterem i oddziaływaniem społeczno-gospodarczym przedsiębiorczości społecznej i w szczególności współfinansowanie projektów krajowych na rzecz tworzenia rachunków satelitarnych²⁹ umożliwiających wykazywanie przedsiębiorstw społecznych w systemach rachunków narodowych;
- analiza możliwości zwiększenia pomocy i włączenia nowych kategorii pomocy w trakcie przeglądu ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń blokowych, mającego zastosowanie do dnia 31 grudnia 2013 r.;
- rozwój wymiany dobrych praktyk pomiędzy państwami członkowskimi w zakresie dostosowania krajowych systemów podatkowych do przedsiębiorstw społecznych i etycznego inwestowania;
- rozwój wymiany dobrych praktyk pomiędzy państwami członkowskimi w zakresie traktowania kapitału zgromadzonego w przedsiębiorstwach społecznych i w szczególności blokady kapitału, umożliwiającej albo jego zatrzymanie w przedsiębiorstwie albo uwolnienie z przeznaczeniem na inwestycje w innych przedsiębiorstwach społecznych.

Komisja proponuje także kontynuację refleksji nad następującymi kwestiami:

- nowe strategie zwiększenia dostępu do finansowania poprzez promowanie dialogu pomiędzy przedsiębiorstwami społecznymi a instytucjami finansowymi, na przykład w ramach Forum finansowego MŚP;

²⁸ W szczególności można tu przywołać *Caisse des dépôts et consignations* (Francja), *KfW Entwicklungsbank* (Niemcy) czy projekt *Big Society Bank* (Zjednoczone Królestwo) lub *Triodos Bank* (Belgia, Holandia).

²⁹ <http://www.socialeconomy.eu.org/spip.php?article705&lang=en>

- w następstwie przyjęcia Unii innowacji i wniosku Rady Europejskiej z dnia 4 lutego 2011 r. o ustanowienie narzędzi uwypuklania własności intelektualnej na poziomie europejskim, Komisja zobowiązuje się przeanalizować, w jakim stopniu przedsiębiorstwa społeczne mogłyby skorzystać z patentów uśpionych do celów własnego rozwoju;
- rozwój i utworzenie sieci platform wymiany (giełd³⁰) specjalizujących się w przedsiębiorstwach społecznych;
- możliwość korzystania z wolontariatu i przyjmowania darowizn przez przedsiębiorstwa społeczne odnotowujące zyski bez obciążeń podatkowych;
- ewentualna potrzeba europejskiego statutu dla innych form przedsiębiorstw społecznych, jak stowarzyszenia o charakterze niezarobkowym lub możliwego wspólnego statutu europejskiego dla przedsiębiorstw społecznych. W tym celu, po przyjęciu wniosku w sprawie statutu fundacji europejskiej, Komisja zorganizuje na szczeblu ministerialnym zebranie wszystkich zainteresowanych stron reprezentujących wszystkie sektory zaangażowane w przedsiębiorczość społeczną, Parlament Europejski, Radę, celem zastanowienia się nad inicjatywami, które należy podjąć na rzecz poprawy na szczeblu europejskim ram prawnych funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych.

5. WNIOSEK

Komisja:

- przedstawia wszystkim zainteresowanym stronom analizy i środki zaproponowane w niniejszym komunikacie w celu kontynuowania rozpoczętego już dialogu z europejskimi przedstawicielami sektora i zaprasza wszystkie zainteresowane osoby do udziału w konferencji na temat przedsiębiorczości społecznej i etycznej gospodarki organizowanej w Brukseli w dniu 18 listopada 2011 r. Konferencja ta będzie dla wszystkich okazją do wyrażenia opinii na temat niniejszego komunikatu;
- wzywa państwa członkowskie i samorzady lokalne i regionalne do wspierania i promowania rozwoju przedsiębiorstw społecznych w zakresie ich własnych kompetencji, w szczególności za pośrednictwem struktur rozwoju gospodarczego i izb handlowe, z uwzględnieniem wymiaru transgranicznego wspieranych przez nie partnerstw i inicjatyw;
- wzywa je również do stworzenia kompleksowej strategii sprzyjającej zwiększaniu potencjału, tworzeniu sieci i uruchamianiu funduszy prywatnych i publicznych oraz łączącej przedsiębiorstwa społeczne w ramach paktów o zatrudnieniu i inicjatyw na rzecz włączenia społecznego.

³⁰ Po Brazylii (Bovespa – 2004) i Republice Południowej Afryki (SASIX –2006) pierwsza europejska giełda społeczna została utworzona w Portugalii w 2008 r. (*Bolsa de Valores Sociais*) w ramach *Euronext Lisbon*. Projekt *London Social Stock Exchange* mógłby ujrzeć światło dzienne za kilka miesięcy.

Ze swej strony Komisja podejmie następujące działania:

- wdroży inicjatywy we współpracy z państwami członkowskimi, z poszanowaniem zasady pomocniczości i z uwzględnieniem celów w zakresie spójności gospodarczej i społecznej na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym;
- utworzy wielostronną grupę doradczą ds. przedsiębiorczości społecznej, która zbada postępy w zakresie środków przewidzianych w niniejszym komunikacie. Korzystając z doświadczeń grupy doradczej ds. SBA³¹, grupa ta mogłaby składać się z przedstawicieli państw członkowskich, samorządów lokalnych, organizacji przedsiębiorstw społecznych, sektora bankowego i finansowego, środowisk akademickich i uniwersyteckich.

³¹ Przegląd programu „Small Business Act” dla Europy, COM(2011) 78 wersja ostateczna, s. 20.